

Synker: Framskrivninger fra AgriAnalyse viser at produktivt kornareal vil synke dramatisk frem mot 2033.

OM RAPPORTEN

■ AgriAnalyse har sett nærmere på utviklingen i jordbruket over ti år, fra 2003-2013, og framskrevet utviklingen for å se hvordan landbruket vil se ut i 2033 om vi fortsetter i samme retning

■ Kornproduksjonen vil synke fra dagens 2,9 millioner dekar til et sted mellom 0,5 og 2,0 millioner dekar

■ Grovfôrproduksjonen vil falle fra 6,5 millioner dekar til litt over 2,0 millioner dekar

Landbruksarealet på vei mot stupet

Dersom vi fortsetter som i dag, har vi tre millioner dekar i drift om 18 år, mot nesten ti millioner dekar i dag, ifølge rapport.

FRAMTIDSLANDBRUKET

Tekst: Linda Sunde

Foto: Tor Jostein Sørle

Det kan høres ut som en oppdiktet dystopi om hvor ille landbruket kan være stilt i Norge en gang i fjern framtid.

Men ifølge AgriAnalyse vil det være virkeligheten vår allerede i 2033, om vi ikke endrer på dagens kurs.

Eivind Fjellhammer og Hanne Eldby har sett på utviklingen i jordbruket over ti år, fra 2003-2013, og framskrevet utviklingen for å se hvordan landbruket vil se ut i 2033 om vi fortsetter i samme retning.

– Scenariene våre er ganske dystre, sier Fjellhammer til Bondebladet.

– Ser man på vekstratene, er vi på vei ned mot tre millioner dekar korn og gras til sammen. Det er under en tredjedel av arealet vi har i dag, sier han.

Dynamittlandbruk

Ifølge Stortinget skal norsk landbruk øke produksjonen i takt med befolkningsøkningen.

Det vil i praksis bety at vi trenger 3,5 millioner dekar kornareal og 8 millioner dekar gras i 2033, ifølge rapporten fra AgriAnalyse, «Norsk jordbruk. Redusert arealbruk og fallende produksjon».

– Det er alt det teoretisk dyrkbare arealet i

Norge. Etter 2033 må vi bruke dynamitt og bulldoser for å ha nok landbruksjord, sa Fjellhammer da han la fram rapporten på et seminar hos Landbruksdirektoratet.

Men når AgriAnalyse framskriver den utviklingen som har vært i praksis, får de et fullstendig annet bilde.

Alt etter hvilken metode de bruker for framskrivingen, synker kornproduksjonen fra dagens 2,9 millioner dekar til et sted mellom 0,5 og 2,0 millioner dekar.

Grovfôrproduksjonen vil falle fra 6,5 millioner dekar til litt over 2,0 millioner dekar.

Klarer ikke kompensere for frafallet

– Hvordan er det mulig?

– Gjennomsnittsalderen på bøndene stiger. De sliter med å få folk til å ta over. De små brukene legger ned. Det som skjer i framskrivingen, er at de store bruka vokser saktere, også. De klarer ikke å kompensere for produksjonsfallet ved de små brukene. Vi har ikke en struktur i Norge som gjør det mulig for de store brukene å ta i bruk alt arealet som forsvinner med de små brukene, forklarer Fjellhammer.

Eivind Fjellhammer

Avhengige av andre

Framskrivingen viser at Norge kan få alvorlige problemer, mener han.

– Vi har det veldig behagelig nå. Men ser man 20 år fram i tid, er det ille. Da er vi fullstendig avhengige av import. Det går sikkert fint, helt til det ikke går fint lenger. Man er i en veldig vanskelig forhandlingsposisjon når man er avhengige av andre land – spesielt for en så viktig vare som mat, sier Fjellhammer.

– Utviklingen vil ikke bare være dramatisk for norsk matproduksjon, men også for distrikts-Norge, fortsetter han.

– For enten man vil det eller ikke, er landbruket en av bærerne i distrikts-Norge. Tar man bort landbruket og næringsmiddelindustrien, får mange ett bein mindre å stå på.

Landet vårt vil også ha endret utseende i 2033.

– Landet vårt vil være dramatisk endret. Det vil være mye pil, or og selje, mye tynn lauvskog. For folk i byene vil det ikke synes så godt. Men kjører du opp Østerdalen, ser du det allerede: Forfalne våningshus og gjengrodde jorder. Den trenden vil krype videre, sier Fjellhammer.

Politikken kan endre framtid

Han understreker at framtidsbeskrivelsen er en matematisk framskriving av utviklingen fra 2003-2013.

Framtiden vil bli annerledes dersom utviklingen ender seg.

Hva politikerne gjør, er viktig.

– Når begynner man å se varsellampene, og gjøre noe? Eller lar man det bare skli? Det er nok av faresignaler allerede, sier Eivind Fjellhammer ved AgriAnalyse. ■

«Lar man det bare skli? Det er nok av faresignaler allerede»

Her er utviklingen som truer arealene

Gras fortrenger korn, mens gamle grasområder legges ned.

FORFLYTNING

Tekst: Linda Sunde

Kornproduksjonen er helt sentral i matproduksjonen i Norge, men nå går kornproduksjonen nedover.

Fra 2003 til 2013 ble kornarealene redusert med hele 13 prosent.

Kornfylkene Hedmark, Østfold og Akershus/Oslo har redusert kornarealene sine med over

60 000 dekar hver.

Oppland, Vestfold og Buskerud følger like bak.

Halvparten til grovfôr

Men det er ikke veier og bygninger som har krevd alt dette arealet. Heller ikke gjengroing.

Rundt halvparten av de tapte kornarealene brukes i 2013 til grovfôrproduksjon.

– Det foregår et skifte i norsk jordbruksproduksjon, konkluderer rapporten «Norsk jordbruk. Redusert arealbruk og fallende produksjon» fra AgriAnalyse.

Tidligere har arbeidsdelingen vært at i de fylkene der det ligger til rette for korndyrking, dyrkes det korn, mens resten av landets jordbruksarealer

blir brukt til grovfôrbaserte husdyrproduksjoner.

Nå er den arbeidsdelingen svekket, skriver AgriAnalyse.

Skjuler endring

Grovfôraarealet gikk ned med bare én prosent fra 2003 til 2013. Men dette tallet maskerer en forflytning mellom fylkene.

I kornfylker vokser grovfôraarealene. I Vestfold har beite- og grovfôraarealene økt med 35 prosent, Østfold med 29 prosent og Akershus/Oslo med 23 prosent.

I klassiske husdyrfylker er situasjonen en helt annen: Møre og Romsdal har en reduksjon på ti prosent, fulgt av Troms med ni prosent, og Sogn og Fjordane og Nordland med åtte prosent.

– Dette betyr at store arealer har forsvunnet ut av grovfôrproduksjonen, kommenterer AgriAnalyse.

Tilbakegang i husdyrfylker

I perioden 2003 til 2013 har antall melkebruk blitt nesten halvert.

Størst har tilbakegangen vært i Buskerud, Telemark, Møre og Romsdal, Hordaland, Sør-Trøndelag og Nordland, målt i prosent.

I motsatt ende av skalaen er Vestfold og Hedmark.

Bildet AgriAnalyse ser avtegne seg, er at melkebrukene legges ned raskere i fylker som har hatt husdyrproduksjon som grunnstammen i landbruket, enn ellers i landet.

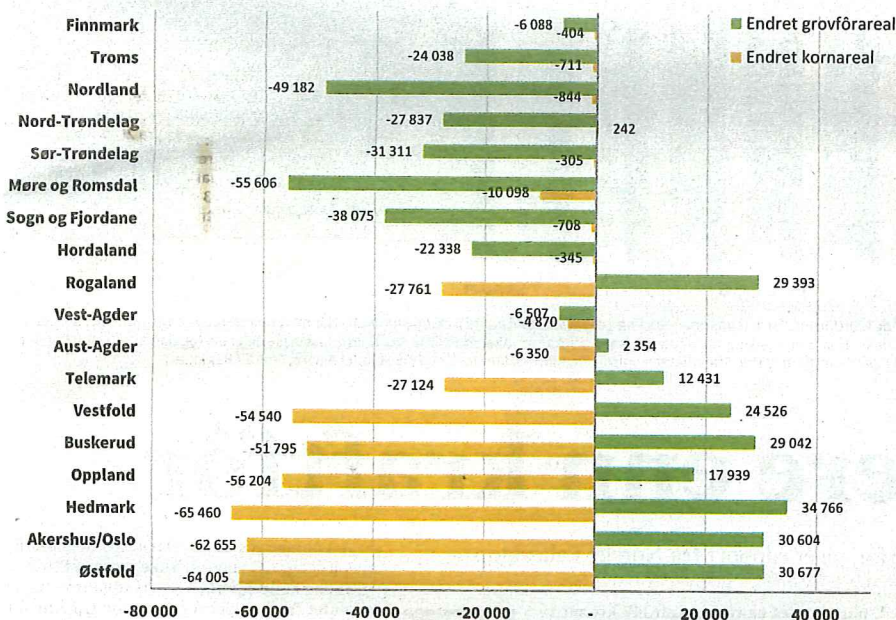
Areal ut av produksjon

Når bruk legges ned, forsvinner jord ut av produksjon, viser rapporten.

– Fram til 2007 så vi at produksjonen og arealene ble opprettholdt. Etter det ser vi fallende produksjon og arealer. Det står ikke lenger folk i kø og vil leie jorda når noen slutter, forteller Fjellhammer.

Antall sau over ett år har gått tilbake med 11 prosent i perioden 2003–2013. I bare to fylker har antall sauer økt: Vestfold og Østfold.

Etterspørselen etter sau har imidlertid økt. Gapet mellom tilbud og etterspørsel dekkes av import.

Endring: Søyene viser hvordan størrelsen på kornarealet og grovfôraarealet har endret seg i landets fylker fra 2003 til 2013. Kilde: Statistikk for søknad om produksjonstilskudd, Statens landbruksforvaltning.

– Viser behovet for politisk styring

RAPPORTEN

Tekst: Linda Sunde

Generalsekretær Per Skorge i Bondelaget er bekymret. – Rapporten peker ikke bare ut retningen vi går i, men viser at vi går faretruende raskt i den retningen, sier han til Bondebladet.

– Jorda gror igjen. Utviklingen truer det aller viktigste grunnlaget for norsk matproduksjon: Areal. Vi må stille oss spørsmålet om dette er bærekraftig. Svaret er enkelt: Det er det ikke. Det betyr at de politiske virkemidlene vi har, må styrkes, slik at vi kan snu utviklinga, sier Skorge.

– Tallene vi nå ser, er en alvorlig varsku om en kraftig sentralisering, hvor areal går ut av drift. Spørsmålet er om det er mulig å snu. Det er klart det er det. Men da er det helt nødvendig med politisk vilje. Det må være lønnsomt å drive på både små og store bruk. I dag ser vi at de minste bruka forsvinner ut av

drift i veldig høyt tempo, advarer generalsekretæren.

– Rapporten dokumenterer det vi har sett over tid: Når et bruk legger ned, tar nabobruket over de beste jordene, mens beiteområdene ikke blir brukt, og de minste jordene går ut av drift. Tømmefingerregelen er at en tredjedel av jorda går ut av drift.

– Dette forteller om behovet for å ta politisk styring. Det er varsku om at det er helt nødvendig. Man kan ikke si at man ikke er klar over hvilken vei det går, sier Skorge.

– Hva må gjøres for å hindre at framtida blir som beskrevet i rapporten?

– Da må man rett og slett kompensere for driftsulempen i større grad enn man gjør i dag. I praksis handler det om budsjettmidler over statsbudsjettet. Landbrukspolitikk drives først og fremst av budsjettmidler. Utviklingen er et resultat av at veldig mye av inntektsutviklingen de siste årene har kommet på pris, og lite på budsjett, sier Per Skorge.

Advarer mot nye kvoteregioner

God kornjord blir stadig oftere brukt til å dyrke gras på. Eivinn Fjellhammer i AgriAnalyse advarer nå mot å gjøre melkekvote-regionene større.

En regjeringsoppnevnt arbeidsgruppe foreslo i mars å redusere antall melkekvote-regioner, fra dagens 18 til tre, fem eller ni regioner.

– Problemet er at melkeproduksjonens rolle i norsk landbruk ikke blir anerkjent, sier Fjellhammer.

– Melk er det du tjener mest på. Kan du velge hva slags landbruk du skal begynne med, begynner du med melk. Tar man bort kvoteregionene, begynner derfor folk med melk i de områdene der vi har de beste forutsetningene for korn. Men skal man ivareta norsk areal på best mulig måte, må man sørge for at husdyra holder seg der man ikke har mulighet for å dyrke korn, sier Fjellhammer.

– Det er feil å samle produksjonen på det indre Østlandet, når beitemarka er ute i distriktene, sier han.

Grovførkostnader: Brutto grovførkostnader inkludert arbeid og kraftførpris, fordelt på soneinndeling etter distriktstilskuddssatsene for melk. Når man tar med verdien av bondens arbeid, ligger grovførkostnadene høyere enn kraftførprisen i samtlige deler av landet, med unntak av Jæren (sone A), Østfold, Akershus, Oslo, Vestfold, pluss visse deler av Rogaland og Trøndelag (sone B), hvor er prisen er noenlunde lik, ifølge en rapport fra Norske Felleskjøp. Kilder: Tine Effektivitetskontroll, Landbruksdirektoratet, Felleskjøpet Agri og Tine EK Regioner.

Gras dyrere enn kraftfôr

I grasområdene er gras dyrere enn kraftfôr, viser rapport fra Norske Felleskjøp.

PRIS

Tekst: Linda Sunde

Foto: Camilla Mellemstrand

Styreleder Lars Fredrik Stuve i Norske Felleskjøp var til stede på seminaret der rapporten «Norsk jordbruk. Redusert arealbruk og fallende produksjon» ble lagt fram.

– Hvorfor er vi der vi er? Jeg kan fortelle årsaken: Norsk kornøkonomi har ikke utviklet seg på 15 år, sa Stuve.

Grovfør dyrest

Norske Felleskjøp har i år laget en rapport om hva de reelle kostnadene ved grasproduksjon til husdyr er, og holdt dem opp mot prisen på kraftfôr.

Når både faste og variable kostnader er tatt

med, pluss at det er regnet inn 147 kroner timen for bondens arbeidsinnsats, viser det seg at grovfør er langt dyrere enn kraftfôr på de aller fleste stedene i Norge.

Unntaket er Jæren, Østfold, Akershus, Oslo, Vestfold, pluss visse deler av Rogaland og Trøndelag, hvor prisen er noenlunde lik.

– Alle får bakoversveis, sier Stuve om innholdet i rapporten.

– Tror vi at vi klarer å utnytte hele jordbruksarealet i Norge, hvis vi ikke klarer å øke verdien på å høste gras? I dag er det altfor gunstig å bruke kraftfôr. Ergo får vi ikke opp selvforsyningsgraden ba-

Lars Fredrik Stuve

«I dag er det altfor gunstig å bruke kraftfôr»

sert på norske ressurser. Det er det det handler om, og det er det vi må snakke om, sier Stuve.

Tallene Felleskjøpet har tatt utgangspunkt i, er hentet fra driftsgranskningene fra Nilf, Tines effektivitetskontroll og Tveit regnskap.

– For billig

Eivinn Fjellhammer i AgriAnalyse er en av forfatterne bak rapporten.

– Mye tyder på at kraftfôr er for billig i forhold til gras. Det er nok en av grunnene til at produksjonen av grovfør går ned. Bøndene får kjørt kraftfôr til døra billigere. Det undergraver legitimiteten til jordbruket, sier han til Bondebladet.

Kornarealene har krympet med 13 prosent på ti år.

– Jeg er bekymret over utviklinga på kornsidet. Det store fallet der er et sykdomstegn. Man må unne kornbøndene å tjene penger, ellers bryter modellen sammen, sier Eivinn Fjellhammer. ■

Zetor - DET SMARTE VALG!

Zetor leverer traktormodeller fra 60 til 147 hester med varierende utstyr og tekniske løsninger. Smarte og enkle traktorer gir mye kraft for pengene og lave driftskostnader.

Ekte Power, kjøper du 100 hk, så får du 100 hk!

Vi har gode kampanjepriser på Quicke frontlastere til alle modeller.

HCP Norge

www.hcpetersen.no, Tlf: 32201060
Priser er ekskl. mva, frakt og klargjøring.

HCP FINANS

Leasingkamp, pr. mnd. fra

3.625,-

60 mnd / 20% forskudd

ZETOR MAJOR 60

Veil. kamp. pris fra

249 900,-